

דבר יושבות הראש

אנו שמחות לפתוח את המהדורה החדשה של *תכנון* ומבקשות לחלוק עמכן מעט מן הנעשה באיגוד המתכננים בישראל.

בחודש מאי 2026 ערכנו בקניון הארנה בהרצליה את הכנס השנתי של האיגוד, "חושבות מחוץ לקו הכחול", בו השתתפו 1,400 אנשי ונשות מקצוע. הכנס כלל תוכן מקצועי עשיר ומגוון לצד מרחב מקצועי חברתי מחבר. אחד הנושאים המרכזיים בכנס הוקדש לציון 60 שנה לחוק התכנון והבניה, בהמשך לנושא המרכזי בגיליון *תכנון* הקודם.

במהלך הכנס הוענקו, כמדי שנה, מגוון גדול של פרסים ואותות על תרומה ייחודית למקצוע, לשיח ולמחקר האקדמי. השנה זכינו להעניק את פרס יקירת התכנון לשלושה מחברינו: אמילי סילברמן, אורן יפתחאל ומנחם זלוצקי, שלשתם ראויים במיוחד וכל אחת ואחד משקפים זווית שונה במערך המורכב שיוצר את עבודת התכנון.

זו ההזדמנות לברך את חברתנו, רחל אלתרמן אשר הוקדש לה ערב מיוחד שערכה האקדמיה הלאומית למדעים. אנחנו מברכות גם את ערן פייטלסון, שזכה בפרס מפעל חיים מטעם האגודה הישראלית לאקולוגיה ולמדעי הסביבה.

במהלך המחצית הראשונה של שנת 2026 ערכנו ארבעה ערבי עיון מקצועיים שעסקו במגוון נושאים: 'סדר ואי סדר: הערבים הבדואים בנגב'; 'גיא-טראומה: שיקום קהילתי מבוסס מרחב' שערכנו בשיתוף עם משרד הרווחה והבטחון החברתי; 'בין חום הקיץ לסופות החורף: כלים לרשויות המקומיות להתמודדות עם עוני אנרגטי' שנערך בשיתוף עם מרכז השל לקיימות ו'הסודות מאחורי פארק אריאל שרון - כשניהול נגר, תחבורה, פסולת ונוף נפגשים' בשיתוף מנהל התכנון. בנוסף, המשכנו במסורת סיורי שישי וערכנו שני סיורים מרתקים: לעיר רהט ולעיר ערד. בחודש פברואר נהנינו מסיור מודרך שנערך במיוחד למתכנני ערים בתערוכה "אבטיפוס: האדריכלות של רם כרמי" במוזיאון תל אביב לאומנות בהדרכת אוצר התערוכה פרופ' אדר' ערן נוימן.

לצד כל זאת ערכנו, בשיתוף עם משרד הרווחה והביטחון החברתי, הכשרה מקוונת "תכנון לרווחה" שעסקה במדריך תכנון שירותי רווחה החדש, הכשרה שזכתה לעניין רב ולמשתתפים רבים.

בתקופה זו הבענו את עמדתנו המקצועית ביחס למספר סוגיות תכנוניות:

פרסמנו הצהרה של האיגוד בנוגע להשפעת הפשיעה על מרקם החיים בחברה הערבית והבענו סולידריות עם יישובי החברה הערבית החיים במציאות קשה של אלימות. זה המקום לשוב ולהדגיש שאיגוד המתכננים רואה קשר ישיר

בין ביטחון אישי לבין ערכי יסוד בתכנון. לא ניתן לממש את ערכי התכנון ללא הזכות הבסיסית לחיים.

הגשנו למועצה הארצית לתכנון ולבניה את עמדת האיגוד המתנגדת ל"הצעת חוק הליכים מזורזים להקמת יישובים חדשים (תיקוני חקיקה), התשפ"ה-2025, פטור מהיתר או תכנית להקמת יישוב חדש". אנו רואים בהצעה פגיעה ביסודות ההליך התכנוני ובאפשרות לבחון החלטות על הקמת יישוב עפ"י מדדים מקצועיים ופגיעה באפשרות הציבור לקחת חלק בהליך. על פי החלטת הממשלה (4131), הצעת החוק עברה בקריאה טרומית. המשך קידומה של הצעת החוק כפוף להסכמה מלאה עם משרד הפנים.

ממש לאחרונה הגשנו למועצה הארצית נייר עמדה עקרוני בנוגע לסמכות המקצועית המתאימה לעריכת מתווה הנחיות גנרי לתסקירי השפעה על הסביבה. עמדת האיגוד היא שעל המשרד להגנת הסביבה, כגורם המקצועי האמון על התחום, לערוך את מתווה ההנחיות הגנריות; ולא להגיש להחלטת המועצה הארצית שני מתווים שונים, העלולים להחליש את הגורם המקצועי ועימו את התחום. המועצה הארצית החליטה על מינוי נציגים מהמשרד להגנת הסביבה כיועצים מקצועיים לדיון ולאפשר שהות נוספת לצורך כתיבה משותפת של הצעת הנחיות ע"י המשרד להגנת הסביבה ומנהל התכנון.

אנחנו ממשיכות לעקוב אחר מכרזים המדירים מתכנני ערים, ולאחרונה בעקבות פנייה רשמית שלנו לתכנית 'המסייעת' של מרכז השלטון המקומי, מפעל הפיס והחברה למתנ"סים, התקבלה החלטה לכלול מתכנני ערים ואזורים ב'נבחרת המומחים' של התוכנית עבור תפקיד 'בודק תכניות'. תודתנו למערכת 'המסייעת' על ההקשבה, הבדיקה החוזרת והשינוי המבורך.

כמו הכנס השנתי, גם מבצע החברות באיגוד זכה השנה להיענות מרשימה. הוספנו מסלול מיוחד להצטרפות מאורגנת דרך משרדי תכנון. המסלול זכה להצלחה יפה כשמשרדים רבים צירפו את עובדיהם וזכו בכך גם בהכרה כ"ידידי האיגוד".

במסגרת שאיפתנו לשפר את פעילות האיגוד ולהתאימה לקהילת המתכננים והמתכננות פרסמנו לאחרונה סקר ראשון מסוגו שמטרתו למפות את פרופיל העוסקים/ות בתחום ואת צרכיהם ורצונותיהן. 400 איש ואישה השיבו לסקר ואנו מקוות שאת יישומן של המסקנות נראה בשטח כבר בשנה הקרובה.

בצער רב, השנה גם נפרדנו מחברות וחברים בולטים בקהילת התכנון הישראלית: פרופ' נעמי כרמון יקירת התכנון, דר' מיכאל ברודניץ, המתכנן הוותיק וחבר ועד האיגוד דניאל מורגנשטרן ומתכננת הנוף עליזה רפפורט - רוטמן (ליזקה) הם בין הבולטים שבהם.

פרופ' נעמי כרמון הייתה מהדמויות המרכזיות והמשפיעות ביותר בעיצוב תחום התכנון בישראל. כחוקרת פורצת דרך, מורה ומנחה לדורות של מתכננים ומתכננות, היא תרמה תרומה מכרעת לביסוס התכנון העירוני החברתי והציבה במרכז השיח התכנוני ערכים של צדק חברתי, שוויון, שיתוף ציבור ואחריות מקצועית.

נעמי הייתה מעורבת בפעילות איגוד המתכננים בישראל עד ימיה האחרונים והובילה את גיבוש הקוד האתי של האיגוד. מורשתה ממשיכה להתקיים בעבודתם של תלמידיה הרבים, במחקריה המכוננים ובערכים שהנחילה לקהילת התכנון בישראל.

לזכרה של נעמי הקימה משפחתה קרן כספית, המנוהלת בידי חבר נאמנים בחסות איגוד המתכננים בישראל. מטרת הקרן היא לעודד ולהוקיר מצוינות מקצועית ומחקרית־אקדמית בתחום תכנון הערים והאזורים, באמצעות הענקת פרסים למצטיינות ולמצטיינים שעבודותיהם טומנות בחובן פוטנציאל להשפעה מיטיבה על איכות החיים בסביבה הבנויה ועל קידום צדק חברתי בישראל.

פעילות הקרן מבקשת להמשיך את דרכה של נעמי ולתת ביטוי מעשי למצפן הערכי של פרופסיית תכנון הערים והאזורים, כפי שהוא בא לידי ביטוי בקוד האתי של איגוד המתכננים בישראל. הכרזה על הקמת הקרן התקיימה בכנס השנתי של איגוד המתכננים בישראל, שנערך בחודש מאי 2026.

תודתנו לעורך הראשי של כתב העת, ארנסט אלכסנדר, לחברי המערכת ולעורכת הביצוע זוהר וייס על העבודה המסורה בעריכת הגיליון המרתק.

תמי גבריאל ורחל קטושבסקי